

Tilburg University

Geheime en stille reservering in te publiceren jaarrekeningen

Foppe, H.H.M.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1957

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Foppe, H. H. M. (1957). Geheime en stille reservering in te publiceren jaarrekeningen. *Maandschrift Economie*, 21(12), 541-546.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

GEHEIME EN STILLE RESERVERING IN TE PUBLICEREN JAARREKENINGEN

door

H. H. M. FOPPE

In een vroegere publicatie¹⁾ werd getracht het vraagstuk van reserveringen door bankinstellingen te analyseren en daaruit een bepaalde conclusie te trekken. Volstaan wordt hier met op te merken, dat de bijzondere plaats dier financiële instellingen in onze maatschappelijke organisatie, waardoor zij uitermate gevoelig zijn voor een vertrouwenscrisis, een onzichtbare egalisatie van risico's gewenst maakt.

Onzichtbare openmaking dier reserves via de verschillende baten der Winst- en Verliesrekening, om zodoende het jaarresultaat te appreciëren moet echter zoals in alle andere gevallen ontoelaatbaar worden geacht. De financiële instellingen wettigen m.i. een bijzondere beschouwingwijze, hetgeen mede wordt bevestigd door de Engelse wetgeving, die de stille reservevorming niet toestaat, met uitzondering voor „banks, discount houses en assurance companies” (Companies Act 1948 Section 149 Eight Schedule Part I, Sections 4 en 6 en Part III).

Thans zal, met uitschakeling derhalve van de genoemde financiële instellingen, worden nagegaan of de reservering voor de te publiceren jaarrekening bijzondere problemen schept voor die sectoren van het maatschappelijk verkeer, die van het jaarverslag kennisnemen.

Wij menen, dat hier geen bijzondere aandacht behoeft te worden gewijd aan de *open* reservering, die door Statutaire bepalingen (in dit geval niet zelden aan een maximum percentage van het geplaatste aandelenkapitaal gebonden) wordt geregeld of door besluiten ter algemene vergadering op voorstel van het bestuur wordt geschraagd, ongeacht de benamingen waaronder deze reserves in

¹⁾ Geheime en Open reservering door banken, Maandblad voor Accountancy en bedrijfseconomie, mei 1954.

de praktijk voorkomen. Het probleem, dat zich hier t.a.v. de publicatie voordoet is, dat veelal de vraag open blijft of en in hoeverre deze laatste categorie van reserves, die dikwijls via hare benoeming bestemmingsreserves zijn of lijken, al dan niet fiscaal vrij of beclaimd zijn. Enige meerdere toelichting dan tot heden gebruikelijk in het jaarverslag ware zeker gewenst.

In het algemeen kan men stellen, dat geheime resp. stille reservering bij industriële ondernemingen voornamelijk plaats vindt door hoge afschrijvingen op duurzame productiemiddelen of door geheime reserves in voorraden.

Bij dienstverleningsbedrijven zal deze (te) hoge afschrijving uit de aard der zaak het vastgelegd actief betreffen.

Bij grootwinkelbedrijven bestaat de mogelijkheid van overdepreciatie zowel bij het vastgelegd actief als bij voorraden, bij handelsondernemingen die ipso facto geen belangrijk vastgelegd actief bezitten of behoeven te bezitten beperkt de understatement zich veelal tot de voorraden.

Overschatting van verplichtingen komt bij alle categorieën wel voor, maar dan voornamelijk door te ruime schatting van bestemmingsreserves, zowel zichtbaar als onzichtbaar (dit laatste via „crediteuren”). Resumerend kan men dus vaststellen, dat *depreciatie* van activa leidende tot stille of geheime reservering in hoofdzaak zal plaatsvinden:

t.a.v. Vastgelegd actief:

- 1) door *extra*-afschrijvingen op activa waarbij men zich duidelijk bewust is van de aard der stille of geheime reservering;
- 2) *min of meer onbewust* door toepassing van de normale afschrijvingspercentages, waarbij eventueel een surplus-waarde kan ontstaan tussen de actuele en de boekwaarde. Wij menen, dat wij hier onder actuele waarde de vervangingswaarde mogen verstaan, behalve in die gevallen, dat de beoordelaar hiervoor de publieke verkoopwaarde wil toepassen, hetgeen veelal door banken en andere geldschietters pleegt plaats te vinden.

t.a.v. Voorraden (werk onderhanden daaronder begrepen):

door lagere waardering dan marktwaarde of historische kostprijs zouden toestaan. Speciaal bij toepassing van Lifo-systeem en

ijzeren voorraadprincipe komen deze onderwaarderingen voor. Deze „reservering” heeft doorgaans een bewust karakter.

Appreciatie van verplichtingen kan plaats vinden:

- a) door bewuste overtaxatie;
- b) door te hoge raming, welke bepaald is door de wens tot voorzichtige taxatie der obligo's.

Vragen wij ons nu af, welke het normale standpunt is van ondernemers, handelscrediteuren, banken, aandeelhouders en verdere winstgerechtigden t.a.v. de stille resp. geheime reservevorming in de betrokken ondernemingen. Het probleem van het „hoeveel en waarom” treedt eerst in volle omvang aan de dag bij de z.g. „open” N.V., waarbij eigendom en beheer geheel of nagenoeg geheel zijn gescheiden. In de meeste gevallen beslist het beheer over geheime en/of stille reservering zonder dat de aandeelhouder er aan te pas komt. Hoogstens geeft men in het jaarverslag toe, dat er geheim of stil is gereserveerd of dat er dergelijke reserves bestaan. Zelfs het ogenblik der vorming wordt niet steeds medegedeeld.

Degenen, die een dergelijke reserve nodig achten kunnen door verschillende motieven worden geleid. Wij zullen er enkele noemen:

1. Men ziet exacte risico's in de naaste toekomst, waartegen men zich door winstinhouding wil wapenen. Het is mogelijk deze winstinhouding onzichtbaar te doen verlopen, zonder de actuele rendementseisen te zeer te beïnvloeden. Er is een goede kant te zien in de nivelleringsmogelijkheid van het rendement, een minder goede in de mogelijkheid tot verheimelijking, indien de risico's, die worden voorzien het gevolg zijn van onjuist beleid.
2. De algemene of branche conjunctuur schijnt op haar hoogtepunt of daar zelfs reeds voorbij, men wil een deel van de nog ruime winst gebruiken voor extra-afschrijving of stille reservering teneinde gewapend te zijn tegen de „magere jaren”. Deze wijze van handelen ligt de besturen onzer Vennootschappen, met hun voorzichtige inslag, zeer wel.
3. De winst is overvloedig en laat na ruime reservering, zoals onder 2 bedoeld, nog een saldo. Dan treedt het gevaar op, dat

het bestuur de beschikbare super-winst niet uitkeren wil uit vrees, dat een zeer hoge, wellicht eenmalige uitkering haar repercussies kan hebben in de toekomst in de vorm van ontevreden aandeelhouders.

4. Men zit in de fase van grote technische uitbreiding. De in te houden winst kan men goed gebruiken voor interne financiering. Deze handelwijze heeft in het verleden dikwijls grote weerstanden opgeroepen. De aandeelhoudersvergadering eiste allereerst een hoge dividenduitkering en was bereid daarna een kapitaalsuitbreiding (met claimrecht) te sanctioneren. De besturen stellen daartegenover, en niet zonder reden, dat de nieuwe uitbreiding haar rentabiliteitspotentie veelal nog niet bewezen heeft. Bij uitkering en daarna emissie kan verwatering van het rendement het gevolg zijn. Dit kan uiteindelijk niet het belang van aandeelhouders zijn.

Wanneer men deze voorbeelden overdenkt, en wie kan deze niet met andere aanvullen, dan is toch de tendens overwegend, dat de stille resp. geheime reservering niet, althans niet op de lange duur, ten detrimente van aandeelhouders strekt.

Handelscrediteuren en bankiers zullen zelden bezwaren tegen stille reserves bij hun debiteuren aanvoeren. De eersten zijn zich van hun belangen terzake nauwelijks bewust. Banken juichen toewijding van het „stootkussen” voor hun credietverlening uiteraard toe.

Ten aanzien van tantiëmistten kunnen in de praktijk moeilijkheden ontstaan, meer in het bijzonder wanneer er functionarissen zijn, die de pensioengerechtigde leeftijd naderen en niet kunnen verwachten, dat zij in de toekomst nog compensatie kunnen verkrijgen t.o. de stille reserveringen in verleden of heden. Men ziet dan in de praktijk wel bijzondere regelingen met deze functionarissen, terwijl ook in een aantal statuten de „open tantiëmeregelingen verdwijnen waarvoor winstrechten ex arbeidsovereenkomst in de plaats treden.

Indien men uit het bovenstaande kan concluderen dat de in Nederland over het algemeen gevolgde handelwijze van geheime en/of stille reservering uiteindelijk in het belang, althans niet ten nadele van aandeelhouders is, dan volgt hieruit toch niet, dat de

huidige situatie geheel tevredenstellend moet worden genoemd. De huidige aandeelhouder resp. de financiële pers heeft immers met het jaarverslag in de hand niet voldoende gegevens om gemotiveerde conclusies te trekken over de vermogens- en reservepositie als grondslag voor vermogenstransacties. De verslaggeving zou te dien aanzien dienen te worden aangevuld en verfijnd en zowel het directieverslag als misschien ook de accountantsverklaring zouden hierin een taak krijgen toebedeeld. Indien men accepteert dat de stille en/of geheime reservering tot het goede koopmansgebruik behoort, dan blijft het nochtans een feit, dat daardoor een groot aantal balansen op belangrijke wijze van de werkelijkheid afwijkt. De nationaal en internationaal gestaag voortschrijdende daling van de koopkracht van het geld maakt bovendien de divergentie tussen boekwaarde en vervangingswaarde, speciaal bij vele jaren bestaande ondernemingen, steeds groter. Indien de bedrijven, in het bijzonder de industrieën en dienstverleningsbedrijven er voor zouden kunnen gevonden worden om hun vastgelegd actief alsmede voorraden en debiteuren op de balans op te voeren tegen de vervangingswaarde, onder gelijktijdige opvoering aan de creditzijde van een Reserve Herwaardering, resp. van een Reserve latente belastingverplichtingen (deze laatste voor de geraamde obligo's over het verschil tussen vervangingswaarde en fiscale boekwaarde), dan zou het probleem, dat aandeelhouders te weinig informatie verkrijgen voor een belangrijk deel zijn opgelost. Ik ben mij ervan bewust, dat voor een dergelijke koerswijziging vele bezwaren van het bedrijfsleven, dat de geheime en/of stille reservering als normaal beschouwt, zouden moeten overwonnen worden, waarmee geruime tijd zal zijn gemoeid.

Gedurende de overgangstijd tot algemene toepassing van de vervangingswaarde in de balans zouden de besturen der Naamloze Vennootschappen wier jaarverslag wordt gepubliceerd zich kunnen beraden of meer in het bijzonder in de Toelichting op grond van art. 42 W.v.K. gegevens kunnen worden opgenomen, die een betere beoordeling der interne positie mogelijk maken. Ik ben mij er van bewust, dat het tot nu toe bestaande verschil tussen geheime en stille reserves hierdoor zou verdwijnen en er bij volledige doorvoering slechts sprake zou zijn van „gemotiveerde” althans „geïn-

diceerde" stille reserves, hoewel de omvang toch wel in de meeste gevallen voor outsiders geheim zal blijven.

Indien de verslaggeving in Nederland zich in de eerstkomende jaren in de richting zou bewegen als hier geschetst, zou de bestaande tegenstelling tussen twee groepen van het maatschappelijk verkeer, n.l. het Bestuur van Naamloze Vennootschappen enerzijds en aandeelhouders en financiële pers anderzijds, een antithese, die in wezen naar voren is geroepen door de scheiding tussen beheer en eigendom en welke in de praktijk kan leiden tussen verschil van inzicht omtrent datgene wat voor de onderneming uiteindelijk gewenst en voor de aandeelhouders redelijk kan worden geacht, tot een bepaalde graad van oplossing kunnen worden gebracht, n.l. door te streven naar meer exacte balansen en in het tussenstadium door aan aandeelhouders indicaties te verschaffen voor een juister inzicht in de waarde van hun bezit.